

M. Mackeprang - 80 år.

En sønderjydske historiker, Laust M o l t e s e n fra Råhede i Hviding sogn havde i 1896 taget den filosofiske doktorgrad ved Københavns universitet med en afhandling om „De avignonske pavers forhold til Danmark“. Det var kirkehistorie, der var hans speciale, senere blev det udenrigspolitik, og i 3 år var han Danmarks udenrigsminister. I Historisk samfunds festskrift til H. P. H a n s s e n har han skrevet om „De nationale mindretal

efter verdenskrigen“, og han har altid med vågen interesse og varm følelse fulgt udviklingen i Nordslesvig.

Det samme kan med fuld føje siges om hans 4 år yngre kaldsfælle M. M a c k e p r a n g. Også han studerede fra 1896 til 1897 i Rom aktstykker vedr. pavestolens forhold til Danmark i middelalderen; men hans doktordisputats i 1900 havde et hjemligt emne. To af professor E r s l e v s elever skrev om dansk købstadsstyre, Mackeprang om tiden „fra Valdemar Sejer til Christian IV“ og den senere mangeårige udenrigsminister P. M u n c h om tidsrummet „fra Kristian IV's Tid til Enevældens Ophør“. Det er 3 danske historikere, som alle har skrevet deres navne i Danmarks historie.

Carl Mouritz Clod Mackeprang er født den 28. decbr. 1869 i Kiding på Sundeved, søn af forpagter A. M. J. Mackeprang og hustru, født Krøyer. Allerede som 12 års dreng kom han hjemmefra og på Sorø akademi; men hans hjerte hænger endnu ved fødegård og barndommens hjemegn. Troskab er en af hans mest fremtrædende egenskaber. Det gælder også forholdet til skolen i Sorø. Dr. Mackeprang har været redaktør for og hovedmedarbejder ved den store bog om Sorø, der udkom i årene fra 1923 til 1931.

Da den unge Mackeprang blev 16 år, mødte der ham det store spørgsmål, som stilledes til alle danske nordslesvigere i det tyske herredømmes tid, spørgsmålet, om man skulle påtage sig at være tysk soldat eller forlade landsdelen. Faderen, som var dansk undersåt og derfor afskåret fra deltagelse i det egentlige nationale arbejde, foreslog, at den unge Mouritz skulle slutte sin skolegang i Sorø og søge optagelse paa Flensborg latinskole for derefter at studere lægevidenskab i Tyskland. Der havde i ældre tid været adskillige læger i familien, og han ville så kunne praktisere i Gråsten. Det ville sønnen imidlertid ikke, det var nok, når hans broder blev tysk soldat, han blev i Sorø og tog sin studentereksamen i 1888.

Dr. Mackeprang har adskillige gange givet udtryk for, at

han har fortrudt sit valg. Han havde derved afskåret sig fra at være med i det daglige nationale arbejde i Sønderjylland. Han skriver således i fortalen til sin bog „Nordslesvig 1864—1909“: „Der er vel mangan en Nordslesviger, der senere bittert har fortrudt, at han som 16—17 Aars Dreng valgte at gaa mod Nord, har følt det, som var han flygtet fra sin Del af Arbejdet. Maatte da denne Bog blive taget for god som en Rømningsmands Haandsrækning til dem, der blev dernede.“

I en hilsen, som H. P. Hanssen skrev til dr. Mackeprangs 60 års dag i „Sønderjydske månedsskrift“, svarer han på disse ord: „Rømningsmand“ er kun den, der svigter sit Folk. Skønt Dr. Mackeprang var udvandret som Syttenaarig, kunde man dog ogsaa før Verdenskrigen med fuld Føje sige, at han levede midt i sit Folk. Han delte vore Sorger og Bekymringer, han delte vor Glæde og Jubel, han var med i vort Arbejde og vor Kamp. Og saaledes staar han den Dag i Dag som Sønderjyllands trofaste Søn“. Der er ikke i dag grund til at føje noget til denne udtalelse; den har fuld gyldighed i dag som for 20 år siden. Dr. Mackeprangs store og værdifulde livsgerning vidner for ham.

Der skal have været nogen tvivl i den unge Mouritz Mackeprangs sind, hvad han skulle vælge at studere; han valgte historien, et valg, som i det lange løb bragte ham frem i vore historikers allerførste række, og som blev grundlaget for at kunne give danske sønderjyder den „håndsrækning“, han selv senere talte om. Valget af livsgerning har hængt sammen med den stærke tilknytning han har følt til hjemegnens fortid og folk. Han tager ikke bare hver sommer ud til sine forældres grave, men tyer til hele hjemegnen, til Kiding, som dog nu er noget andet, end da hans fader var forpagter af dens den gang over 500 hektar jord. Så mindes dr. Mackeprang sin barndoms legekammerater og fødegårdens husmænd og husmandskoner.

I 1893 fik Mackeprang universitetets guldmedalje, i 1894 tog han sin embedseksamen som magister artium og blev 1897 efter sin store italienske rejse assistent ved nationalmuseets

anden afdeling med 1600 kr. årlig i gage. Her kom største delen af hans gerning til at ligge; han blev afdelingens direktør i 1910, og fra 1922 til 1938 var han nationalmuseets enedirektør, efter at den anden hidtilværende direktør S o p h u s M ü l l e r havde taget sin afsked.

I dr. Mackeprangs direktørtid var museet i stadig vækst. Der havde allerede tidligere været alt for lidt plads i museets bygninger, og der havde været adskillige planer fremme om bygning af et helt nyt museum eller ombygning og udvidelse af det gamle i Prinsens palæ. Det gjaldt ikke kun plads til det gamle „Oldnordisk museum“, men at skabe en hel ny ramme om Danmarks nationale museumsskatte, endelig at få et værdigt nationalmuseum. Der gik årti efter årti, uden at opgaven løstes; men det blev i dr. Mackeprangs direktørtid og under hans ledelse, at det nye skabtes.

I 1917 nedsatte undervisningsminister K e i s e r-N i e l s e n et udvalg til at tage sig af sagen. Dette gik i sin betænkning i 1920 ind for at bygge et helt nyt museum i Kastellet. Det var også dr. Mackeprangs mening, at det måtte være det bedste; men det blev ikke gennemført, og at det ikke skete, skyldtes nok pengevanskeligheder.

Der fulgte i de følgende år en mængde forslag i sagen, og det afgørende skridt toges i 1925 af H. N. A n d e r s e n, N i e l s B o h r, H a r a l d H ø f f d i n g, K n u d R a s m u s s e n og V i l h e l m T h o m s e n, der udsendte opfordring til en national indsamling til fordel for et nyt museum. Gaverne strømmede ind, L a u r i t s A n d e r s e n i S h a n g h a j skænkede 1 million kroner, Carlsbergfondene gav hver 100.000 kroner, 196.000 enkelte mennesker gav hver deres gave, og efter lange og trange forhandlinger vedtoges 1928 loven om nybygning af nationalmuseet. Arbejdet overdroges arkitekt C l e m m e s e n, og den 26. juni 1929 nedlagdes grundstenen. Da kunne dr. Mackeprang se, hvorledes fremtiden ville forme sig for hans elskede museum, men endda skulle der gå lange år, inden det store, nye

og gode hus fik sin højtidelige indvielse den 20. maj 1938. Således slutter dr. Mackeprang selv sin fortælling om nationalmuseets bygningshistorie i „Fra nationalmuseets arbejdsmark 1939“. Således skinner hans glæde og tilfredshed frem igennem hans skildring. Hans hovedgerning i nationalmuseets tjeneste var udført.

Dr. Mackeprang talte, da han blev 60 år, om nationalmuseet med de smukkeste ord: „Når vort museum kan stå mål med — ja overgår — de fleste andre, skyldes det, at dets udstrækning ikke går fra Stormgade til Ny Vestergade, men fra Upernivik til Skelbæk. Nationalmuseet er i virkelighed alt, hvad der kaldes dansk jord, vi har opsyn med alle historiske minder, vi hjælper med til at bevare dem, søger at skabe pietet og kærlighed til det værdifulde, der er levnet os fra fortiden.“

Ud fra sådanne synspunkter øvedes ikke blot arbejdet inden for museets mure, men også ud over landet, hvad enten det så var ved kirkesyn, i fredningssager eller hvad andet, dr. Mackeprangs viden og forståelse bragte ham i forbindelse med.

Dr. Mackeprang tog sin afsked som museumsdirektør kort efter, at Nationalmuseets nye bygning stod færdig; men hyppigt er han endnu museets højtærede og af alle hans og dets medarbejdere afholdte gæst.

At dr. Mackeprang fratrådte som museumsdirektør, var dog ikke et udtryk for, at hans arbejdsevne var udtømt. Hans gerning fortsattes på mange måder og på mange områder. Fra oktober 1943 og indtil den tyske okkupations ophør var han konstitueret som direktør for Kunstindustrimuseet, medens dets egentlige direktør Vilhelm Slo mann havde måttet forlade landet under tyskervældet. Han havde været medlem af dets styrelse siden 1937.

Aldrig har dr. Mackeprang været flittigere eller haft mere at gøre, end efter at han har forladt sin embedsstilling. Han havde i 1920 udgivet sin bog om „Vore landsbykirker“, og senere er fulgt „Danmarks middelalderlige døbefonte“ i 1941 og

„Jydske granitportaler“ i 1948, værker, om hvis værd fagfolk må skønne og siges at være enige.

I 1897, efter rigsarkivar A. D. Jørgensens død — et af de mennesker, dr. Mackeprang mener at skyldte mest — var det de to unge historikere Aage Friis og M. Mackeprang, som overtog den egentlige redaktion af „Sønderjydske årbøger“, selv om deres navne ikke stod opført noget steds i denne egen-skab, og efter nogle få års forløb overtog dr. Mackeprang ene dette arbejde. Han skrev også i disse år oversigter i årbøgerne over historisk litteratur vedrørende Sønderjylland, ogsaa dette uden at han offentlig nævntes som forfatter af dem.

I 1910 udkom „Nordslesvig 1864—1909“, det første alvorlige forsøg på at skrive Nordslesvigs historie under frem-medherredømmet, en bog, der modtoges med glæde og læstes med iver i Sønderjylland. Det var virkelig god historiefortælling, ærligt søgende en uvildig fremstilling, byggende på kendsgerninger, men skrevet således, at man aldrig kunne være i tvivl om det hjertelag, der lå bag ordene. To år senere kom andet bind af H. Rosendals „Træk af danskhedens historie i Sønderjylland“, bredere fortalt, mere dvælende ved enkeltheder og ikke så klart opbygget som dr. Mackeprangs bog. Det blev denne, ungdommen tyede til i de sidste fremmedår, for at søge oplysning om den tid, der lå lige forud for vor egen. Der kom ikke nogen ny fremstilling af fremmedvældets kår, der kunne sammenlignes med dr. Mackeprangs inden A. H. Feilberg Jørgensens „Grænselandet i det sidste århundrede“, i 1947. I over en menneskealder var dr. Mackeprangs bog for det lidt yngre slægtled den selvfølgeligste og på-lidelige vejleder i vor nyere historie. Feilberg Jørgensens bog er skrevet under andre kår og til dels ud fra andre synspunkter, en god bog og et redeligt arbejde; men det er dr. Mackeprangs, der har virket i de mange år, og vi er mange, som endnu tit vil søge tilbage til den.

Det var en selvfølge, at dr. Mackeprang straks ved dannel-

sen af „Historisk samfund for Sønderjylland“ blev medlem af dettes styrelse, og vi har hentet mangt et godt råd hos ham. Han redigerede samfundets store værk „Tønder gennem tiderne“, og det er i al hovedsag hans fortjeneste, at bogen blev så værdifuld, som den er blevet.

Som den flittige medarbejder ved „Sønderjydske årbøger“ dr. Mackeprang har været i over et halvt århundrede, har han sidst skrevet „Løgumkloster og dets gods“, en afhandling på over 100 tryksider i „Sønderjydske årbøger“ 1945.

Sammen med Aage Friis og Axel Linvald har dr. Mackeprang for godt 20 år siden redigeret „Det danske folks historie“ og fra 1943 til 1945 dets udvidede og omarbejdede ny udgave „Schultz danmarkshistorie“.

Dr. Mackeprang sidder ikke uvirksom sammen med sin hustru, fru Ingeborg Mackeprang, født Winther fra Haderslev i deres smukke hjem i Charlottenlund. De er optaget og lever med i dagens hændelser. Dr. Mackeprang har haft den lykke at blive gammel af år uden at blive det af legeme og sind. Den lykke — ja, han synes at have været en lykkelig mand, og ville man spørge ham, hvad der i offentlig liv har været hans livs største lykke, ville han kunne nævne 2 ting. Den ene er, at han efter et langt og trofast arbejde i Danmarks nationalmuseum har set dettes bygning og indretninger forment således, at dets skatte synes sikrede mod ildsvåde og anden ulykke. Den anden er, at han i vinteren 1919—20 kunne være med i det praktiske arbejde, der gik forud for afstemningen. „Det var en lykkelig tid“, har dr. Mackeprang selv ved lejlighed sagt, og denne lykkelige tid fortsattes så frem gennem genforeningen.

Naturligvis ville redaktionen af „Sønderjydske årbøger“ til dr. Mackeprangs 80 årsdag helst have bragt en udførlig levnedstegning med kyndig vurdering af hans videnskabelige og faglige værk. Det er trods adskillige forsøg og løfter ikke lykkedes os at skaffe det; men „Historisk samfund for Sønderjylland“ kan ikke undlade at sige tak og bringe sine lykønskninger

ved denne lejlighed. Det skulle være sket ved en mand, som havde bedre forudsætninger for at værdsætte hans faglige gerning. Mine er kun, at jeg har set hans nationalpolitiske indsats for den landsdel, vi begge holder af, og at jeg er stolt af at kunne regne dr. Mackeprang for min gode ven.

H. L a u s t e n - T h o m s e n.
